

KONFEDERACJA
WOLNOŚĆ I NIEPODLEGŁOŚĆ

RPW/17144/2025 – 1P

EZD RP KS
(GMS – WSU)
Data rejestracji: 2025-05-22
Data wpływu: 2025-05-22

Warszawa, 22 maja 2025 r.

Szanowny Pan

Szymon Hołownia

Marszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i na podstawie art. 32 ust. 2 Regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

- o zmianie ustawy o wielkoobszarowych terenach zdegradowanych oraz ustawy - Prawo ochrony środowiska.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy pana posła Grzegorza Płaczka.

U S T A W A

z dnia ... 2025 r.

o zmianie ustawy o wielkoobszarowych terenach zdegradowanych oraz ustawy - Prawo ochrony środowiska

Art. 1. W ustawie z dnia 16 czerwca 2023 r. o wielkoobszarowych terenach zdegradowanych (Dz. U. poz. 1719) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 2 w pkt 2 i 5 po wyrazach „znajdują się” dodaje się wyrazy „lub znajdowały się”;
- 2) w art. 2 w pkt 7 po wyrazach „gromadzenia historycznych odpadów przemysłowych” dodaje się wyrazy „lub inny obiekt zanieczyszczający środowisko gruntowo-wodne”;

- 3) w art. 5 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Zadania w zakresie prowadzenia działań związanych z poprawą stanu środowiska na wielkoobszarowym terenie zdegradowanym, z wyjątkiem działań prowadzonych na terenach zamkniętych, stanowią zadania zlecone gminie z zakresu administracji rządowej.”;

- 4) w art. 6 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Właściwy organ wykonuje kompleksową ocenę stanu środowiska na wielkoobszarowym terenie zdegradowanym, zwaną dalej „kompleksową oceną” oraz opracowuje projekt planu poprawy stanu środowiska na tym terenie, zwanego dalej „planem”, na podstawie tej kompleksowej oceny.”;

- 5) w art. 7:

- a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Właściwy organ sporządza i przedkłada staroście wniosek o wydanie decyzji w sprawie poprawy stanu środowiska na wielkoobszarowym terenie zdegradowanym, zwanej dalej „decyzją w sprawie poprawy stanu środowiska”, niezwłocznie po wykonaniu kompleksowej oceny i opracowaniu projektu planu.”,

- b) uchyla się ust. 2,

- c) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Właściwy organ podejmuje działania związane z poprawą stanu środowiska na wielkoobszarowym terenie zdegradowanym niezwłocznie po dniu, w którym decyzja w sprawie poprawy stanu środowiska stała się ostateczna.”,

- d) uchyla się ust. 4,

- e) w ust. 6 pkt 2 otrzymuje brzmienie:
 - „2) oszacowanie kosztów wykonania projektowanego planu w ujęciu ogólnym oraz w rozbiciu na szacowane koszty działań na poszczególnych nieruchomościach, na których plan będzie wykonywany, a także podział kosztów obsługi przedsięwzięcia polegającego na wykonaniu działań związanych z poprawą stanu środowiska na wielkoobszarowym terenie zdegradowanym ujęty proporcjonalnie do powierzchni tych nieruchomości;”;
- 6) w art. 8 w ust. 3 pkt 2 otrzymuje brzmienie:
 - „2) oszacowanie kosztów wykonania planu w ujęciu ogólnym oraz w rozbiciu na szacowane koszty działań na poszczególnych nieruchomościach, na których plan będzie wykonywany, a także podział kosztów obsługi przedsięwzięcia polegającego na wykonaniu działań związanych z poprawą stanu środowiska na wielkoobszarowym terenie zdegradowanym ujęty proporcjonalnie do powierzchni tych nieruchomości;”;
- 7) w art. 16:
 - a) ust. 2–4 otrzymują brzmienie:
 - „2. W przypadku przeniesienia własności albo oddania w użytkowanie wieczyste nieruchomości albo ich części, o których mowa w ust. 1, przed upływem dziesięciu lat następujących po roku, w którym decyzja w sprawie zakończenia wykonania planu stała się ostateczna, właściwy organ informuje ministra właściwego do spraw klimatu o tej czynności oraz zwraca środki finansowe uzyskane na wykonanie planu, do wysokości ceny uzyskanej z przeniesienia własności tej nieruchomości albo jej części lub sumy opłaty za ustanowienie użytkowania wieczystego oraz opłat rocznych, na rachunek dochodów budżetu państwa, w terminie czternastu dni od dnia dokonania tej czynności.
 - 3. W przypadku stwierdzenia okoliczności, o której mowa w ust. 2, minister właściwy do spraw klimatu wzywa właściwy organ do zwrotu środków finansowych uzyskanych na wykonanie planu w terminie czternastu dni od dnia doręczenia wezwania.
 - 4. Po bezskutecznym upływie terminu, o którym mowa w ust. 3, minister właściwy do spraw klimatu wydaje decyzję określającą wysokość środków finansowych, które podlegają zwrotowi oraz termin ich zwrotu.”;
 - b) uchyla się ust. 5,

c) ust. 6 i 7 otrzymują brzmienie:

„6. Do spraw dotyczących należności, o których mowa w ust. 4, stosuje się odpowiednio przepisy działu III ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2025 r. poz. 111), z tym, że uprawnienia organów podatkowych przysługują ministrowi właściwemu do spraw klimatu.

7. W przypadku, gdy przed dniem wystosowania wezwania, o którym mowa w ust. 3 albo przed dniem wydania decyzji, o której mowa w ust. 4, środki finansowe zostały zwrócone w całości albo w części przez właściwy organ, na podstawie określonej w przepisach odrębnych, w wezwaniu, o którym mowa w ust. 3 albo w decyzji, o której mowa w ust. 4, nie ujmuje się kwot uprzednio zwróconych.”;

8) w art. 18:

a) po ust. 2 dodaje się ust. 2a i 2b w brzmieniu:

„2a. Koszty działań, o których mowa w ust. 1, podejmowanych przez właściwy organ, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 1, pkt 2 lit. b albo pkt 3, są finansowane w formie dotacji celowej z budżetu państwa.

2b. Koszty:

1) działań, o których mowa w ust. 1, podejmowanych przez właściwy organ, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 lit. a,

2) działań, o których mowa w ust. 2

– są finansowane z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw środowiska.”;

b) uchyla się ust. 3–7;

9) w art. 19 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. W przypadku, gdy podmiot był obowiązany do wykonania decyzji z zakresu ochrony środowiska, która wygasła z mocy prawa w całości albo w części na podstawie art. 12 ust. 2 pkt 1, a działania objęte tą decyzją zostały wykonane w ramach planu, właściwy organ nakłada na ten podmiot, w drodze decyzji, obowiązek zwrotu poniesionych kosztów wykonania tych działań na rachunek dochodów budżetu państwa, określając w niej wysokość kwoty zwrotu oraz sposób i termin jej uiszczenia.”;

10) uchyla się art. 20;

11) uchyla się art. 25;

12) w art. 26 skreśla się wyrazy „oraz art. 25”.

Art. 2. W ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 54, 834, 1089, 1222, 1847, 1853, 1881, 1914, 1940, 1946) w art. 401 w ust. 7 w pkt 19 średnik zastępuje się kropką oraz uchyla się pkt 20.

Art. 3. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2026 r.

UZASADNIENIE

1. Potrzeba i cel wydania ustawy oraz rzeczywisty stan w dziedzinie, która ma być unormowana

1) Potrzeba i cel wydania ustawy

Podstawowym celem projektu ustawy jest ustanowienie regulacji, w myśl których zadania w zakresie prowadzenia działań związanych z poprawą stanu środowiska na wielkoobszarowym terenie zdegradowanym, z wyjątkiem działań prowadzonych na terenach zamkniętych, będą stanowić zadania zlecone gminie z zakresu administracji rządowej oraz że koszty tych działań będą finansowane w formie dotacji celowej z budżetu państwa lub z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw środowiska.

Pozostałe proponowane zmiany są konsekwencją wprowadzenia tych przepisów, poza zmianami proponowanymi w art. 1 pkt 1 oraz pkt 2, których celem jest rozszerzenie definicji miejsca gromadzenia historycznych odpadów przemysłowych, składowiska historycznych odpadów przemysłowych oraz wielkoobszarowego terenu zdegradowanego znajdujących się w ustawie z dnia 16 czerwca 2023 roku o wielkoobszarowych terenach zdegradowanych (Dz. U. 2023 poz. 1719), dalej jako: „ustawa o WTZ”.

Zgodnie z obecnym brzmieniem załącznika do ustawy o WTZ rozpoznanymi wielkoobszarowymi terenami zdegradowanymi, na których jest konieczne podjęcie działań związanych z poprawą stanu środowiska są:

- 1) Tereny Zakładów Chemicznych „Zachem” w Bydgoszczy;
- 2) Tereny Zakładów Chemicznych „Organika-Azot” w Jaworznie;
- 3) Tereny Zakładów Chemicznych „Tarnowskie Góry” w Tarnowskich Górach;
- 4) Tereny Zakładów Przemysłu Barwników „Boruta” w Zgierzu;
- 5) Tereny Zakładów Włókien Chemicznych „Wistom” w Tomaszowie Mazowieckim.

Adekwatnym i jedynym środkiem do osiągnięcia celów projektu ustawy są zmiany w:

- 1) ustawie o WTZ;
- 2) ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 54, 834, 1089, 1222, 1847, 1853, 1881, 1914, 1940, 1946), dalej jako: „Prawo ochrony środowiska”.

Ustawa o WTZ, która weszła w życie 12 września 2023 r. ma na celu usunięcie i ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko i zdrowie ludzi wielkoobszarowych terenów zdegradowanych. Same wielkoobszarowe tereny zdegradowane zostały zdefiniowane w art. 2 pkt 7 tej ustawy jako tereny “o powierzchni przynajmniej 10 ha, na którym znajduje się składowisko historycznych odpadów przemysłowych lub miejsce gromadzenia historycznych odpadów przemysłowych wraz z sąsiadującymi obszarami, na których występuje istotne zagrożenie dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska spowodowane emisją w rozumieniu art. 3 pkt 4 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska z tego składowiska lub miejsca”, natomiast składowisko historycznych odpadów przemysłowych zdefiniowano w art. 2 pkt 5 jako “składowisko odpadów w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 25 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, w którym znajdują się odpady przemysłowe zgromadzone przed dniem 1 października 2001 r. i wytworzone przez zakład w rozumieniu art. 3 pkt 48 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, za pomocą którego w przeszłości działalność gospodarczą prowadził Skarb Państwa, państwowa osoba prawna lub jednostki

gospodarki społecznej, nawet jeżeli po dniu 1 października 2001 r. na tym składowisku nadal były umieszczane odpady przemysłowe lub inne odpady”, a miejsce gromadzenia historycznych odpadów przemysłowych w art. 2 pkt 2 jako “miejsce niebędące składowiskiem odpadów w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 25 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2023 r. poz. 1587, 1597 i 1688), w którym znajdują się odpady przemysłowe zgromadzone przed dniem 1 października 2001 r. i wytworzone przez zakład w rozumieniu art. 3 pkt 48 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, za pomocą którego w przeszłości działalność gospodarczą prowadzili Skarb Państwa, państwowa osoba prawna lub jednostki gospodarki społecznej, nawet jeżeli po dniu 1 października 2001 r. w tym miejscu nadal były umieszczane odpady przemysłowe lub inne odpady”. W skrócie używa się wobec tych obszarów terminu: “bomby ekologiczne”, gdyż skutki obecności odpadów niebezpiecznych w środowisku to emisje do wód powierzchniowych i podziemnych, do powietrza, a także zanieczyszczenie powierzchni ziemi, co w konsekwencji stwarza zagrożenie dla zdrowia lub życia ludzkiego.

Chociaż w uzasadnieniu projektu ustawy o WTZ¹ wymienia się jedynie przykładowo 5 terenów spełniających definicję wielkoobszarowych terenów zdegradowanych, wskazując na konieczność “identyfikacji innych obszarów o podobnym charakterze”, to obowiązujące brzmienie przepisów sprawia, że wielkoobszarowymi terenami zdegradowanymi, na których jest konieczne podjęcie działań związanych z poprawą stanu środowiska są obecnie jedynie wskazane wyżej tereny w Bydgoszczy, Jaworznie, Tarnowskich Górach, Zgierzu oraz Tomaszowie Mazowieckim.

Tym samym ustawa o WTZ nałożyła na gminy: Bydgoszcz, Jaworzno, Tarnowskie Góry, Zgierz i Tomaszów Mazowiecki obowiązek podjęcia działań związanych z poprawą stanu środowiska, będący następstwem zanieczyszczenia w wyniku wieloletniej działalności państwowych zakładów branży chemicznej oraz odpadów wytworzonych przez lata funkcjonowania przedsiębiorstwa państwowego, pomimo iż odpowiedzialność spoczywa właśnie na Skarbie Państwa. Jednocześnie jak wielokrotnie wskazywały władze tych gmin, nie zapewniono im pełnego finansowania zadań związanych z poprawą stanu środowiska wynikających z ustawy o WTZ, pomimo że na etapie prac legislacyjnych wielokrotnie podkreślały, że ustawa wymaga zmian, które zapewnią środki finansowe na jej realizację. Jednym z postulatów tych gmin było zapewnienia finansowania VAT-u lub wprowadzenia zerowej stawki VAT na realizację zadań związanych z WTZ albo ustanowienie regulacji, w myśl których zadania w zakresie prowadzenia działań związanych z poprawą stanu środowiska na wielkoobszarowym terenie zdegradowanym będą stanowić zadania zlecone gminie z zakresu administracji rządowej.

Warto wskazać, że kwestia finansowania zadań wynikających z ustawy o WTZ była przedmiotem interpelacji poselskiej nr 4885 do ministra klimatu i środowiska w sprawie konieczności nowelizacji ustawy o wielkoobszarowych terenach zdegradowanych², w której podkreślono, że władze Tarnowskich Gór “wskazują, że przy realizacji tego zadania, w myśl obecnych przepisów, nie będzie możliwe rozliczenie przez miasto podatku VAT od wykonanych prac ze środków zewnętrznych, pozyskanych na realizację tego zadania, a więc VAT musiałby być zapłacony ze środków gminnych”, co uniemożliwi wykonywanie tego zadania i “żaden samorząd nie dałby rady zrealizować tego zadania”, a ponadto, że “przy realizacji zadania pojawiają się dodatkowe koszty, także niemożliwe do rozliczenia ze środków

¹ <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/E2BBF05953F7569FC12589B90039D790/%24File/3280.pdf>

² <https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=D9FFX7>

zewnątrznych”. W interpelacji zadano też pytanie, czy ministerstwo podziela opinię miasta, że te koszty w obecnym stanie prawnym nie mogłyby być finansowane ze środków zewnętrznych.

Na wskazaną wyżej interpelację odpowiedziała w dniu 14 października 2024 r. Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Klimatu i Środowiska Aneta Sowińska³. W jej odpowiedzi można przeczytać m.in., że “MKiŚ, pismem z dnia 5 lipca 2024 r. wystąpiło do Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej (MFiPR) z prośbą o rozważenie sfinansowania z budżetu państwa podatku VAT w inwestycjach finansowanych z KPO. Następnie MFiPR pismem z dnia 11 lipca 2024 r. zwrócił się do Ministerstwa Finansów (MF) z prośbą o rozważenie i zabezpieczenie środków na sfinansowanie podatku VAT dla tych inwestycji. W otrzymanej w dniu 10 września 2024 r. opinii MF poinformowano, że z przepisów prawa nie wynika obowiązek zapewnienia finansowania podatku VAT przy realizacji inwestycji ze źródeł zewnętrznych. Tym samym, podmioty realizujące inwestycje powinny zapewnić finansowanie tego podatku we własnym zakresie.”. Ministerstwo Klimatu i Środowiska wskazuje także, że “Reforma Finansów samorządu terytorialnego, której wejście planowane jest od początku przyszłego roku, zapewni JST środki które będą mogły być przeznaczone na współfinansowanie inwestycji w ramach KPO, w tym również podatku VAT” oraz że “biorąc pod uwagę również sytuację budżetu państwa i procedurę nadmiernego deficytu, brak jest możliwości przeznaczenia dodatkowych środków na sfinansowanie podatku VAT dla ww. inwestycji.”. Jednocześnie podkreślono, że “aktualnie nie toczą się i nie są w najbliższym czasie planowane prace związane ze zmianą ustawy o WTZ”, a także że nie wskazano na żadną inną pomoc ze strony państwa dla jednostek samorządu terytorialnego w celu realizacji zadań z ustawy o WTZ.

W związku z powyższym w piśmie z 18 października 2024 r. skierowanym do Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Klimatu i Środowiska Anety Sowińskiej, Burmistrz Miasta Tarnowskie Góry, Prezydent Miasta Bydgoszczy, Prezydent Miasta Zgierza, Prezydent Miasta Tomaszowa Mazowieckiego oraz Prezydent Miasta Jaworzna wprost napisali, że “po analizie naszych możliwości finansowych na najbliższe lata – nie widzimy szans na realizację narzuconych nam ustawą o WTZ przyszłych zobowiązań”, a także że “pomimo złożenia do NFOŚiGW wniosków o dofinansowanie prac badawczych i projektowych planów poprawy stanu środowiska na terenach zdegradowanych w naszych miastach – nie podpiszemy umów dotacyjnych do czasu zapewnienia samorządom naszych gmin środków na VAT i na wkład własny”, podkreślając, że Państwo Polskie musi uznać fakt, że “jako założyciel zakładów chemicznych – jest odpowiedzialne za szkody środowiskowe poczynione przez te zakłady i winno partycypować w kosztach zadań nałożonych ustawą o WTZ”.

Następnie Rady Miejskie czterech z pięciu miast (Jaworzna, Tarnowskich Gór, Zgierza oraz Tomaszowa Mazowieckiego) podjęły bardzo podobne uchwały w sprawie apelu do władz publicznych o zapewnienie pełnego finansowania zadań związanych z poprawą stanu środowiska wynikających z ustawy z dnia 16 czerwca 2023 r. o wielkoobszarowych terenach zdegradowanych:

- 1) Uchwała Nr VII/67/2024 Rady Miejskiej w Tarnowskich Górach z dnia 30 października 2024 r.⁴;

³ <https://sejm.gov.pl/INT10.nsf/klucz/ATTDA3HKK/%24FILE/i04885-o1.pdf>

⁴ <https://bip.tarnowskiegory.pl/a,97743,uchwala-nr-vii672024-z-dnia-30-pazdziernika-2024-r-w-sprawie-apelu-do-wladz-publicznych-o-zapewnieni.html>

- 2) Uchwała Nr XI/76/2024 Rady Miejskiej Tomaszowa Mazowieckiego z dnia 28 listopada 2024 r.⁵;
- 3) Uchwała Nr VIII/163/2024 Rady Miasta Zgierza z dnia 28 listopada 2024 r.⁶;
- 4) Uchwała Nr IX/117/2024 Rady Miejskiej w Jaworznie z dnia 19 grudnia 2024 r.⁷.

W uchwałach tych, mając na względzie troskę o środowisko, zdrowie i życie mieszkańców, apelują o zapewnienie pełnego finansowania zadań związanych z poprawą stanu środowiska na wielkoobszarowych terenach zdegradowanych. Zaakcentowano, że pomimo ich aktywnego uczestnictwa w pracach nad ustawą, w tym zgłaszania w procesie legislacyjnym uwag do projektów Sejm RP uchwalając ustawę nie uwzględnił podnoszonych przez nie postulatów, przez co nie zagwarantowano im sfinansowania wydatków, które muszą ponieść, aby zrealizować cele ustawy o WTZ. Samorządowcy protestują także przeciwko obarczaniu swoich mieszkańców kosztami usuwania odpadów niebezpiecznych po państwowych przedsiębiorstwach z terenów WTZ.

2) Syntetyczny opis sytuacji obszaru WTZ

A. Bydgoszcz

Zakłady Chemiczne Zachem w Bydgoszczy – istniejące w latach 1948–2014 w Bydgoszczy przedsiębiorstwo branży wielkiej syntezy chemicznej. Profil produkcji w Zakładach Chemicznych zmieniał się na przestrzeni lat. W latach 1948–1952 produkowano głównie materiały wybuchowe dla wojska i górnictwa: trotyl, pentryt, teteryl i heksogen, a od 1955 także produkty dla celów cywilnych: wyroby z przetworzonego PCW, barwniki, pigmenty, fenol. W 1971 uruchomiono produkcję elastycznych pianek poliuretanowych formowanych (na potrzeby motoryzacji) oraz pianek w postaci bloków (dla przemysłu meblarskiego), a od 1974 produkty elektrolizy solanki, fosgen, DNT, toluenodiaminy (TDA) i toluenodiiizocyanian (TDI). W 1981 rozpoczęto produkcję epichlorohydryny (EPI). W latach 1992–2009 kilkakrotnie rozbudowywano instalacje produkcji TDI (technologia: własna) oraz pianek PUR.

Zakład należał do największych trucicieli środowiska w województwie bydgoskim. Składowano hałdy odpadów (m.in. siarczyn sodu pofenolowego, smoły podestylacyjne z produkcji fenolu, odpady z produkcji barwników, żelowane kleje Izokol, osady z zakładowych oczyszczalni ścieków, smoły podestylacyjne, odpady z produkcji TDI, izomery TDA), do Wisły wpuszczano 90 tys. m³ ścieków, które poddawano tylko częściowemu oczyszczeniu mechanicznemu, a do atmosfery emitowano wyloty poprodukcyjne powstające w trakcie wytwarzania fenolu, aniliny, nitro związków, barwników i chloru. W 1963 po raz pierwszy stwierdzono oficjalnie pogorszenie jakości wody w dolinie Wisły poniżej zakładu, co spowodowało, że od 1969 do 2014 mieszkańcom Łęgnowa i Otorowa dostarczano wodę za darmo. Wśród emitowanych związków trujących, paraliżujących i toksycznych znajdowały się takie, jak chlorowodór, amoniak, fosgen czy freon. Wskutek emisji różnych związków chemicznych, w Puszczy Bydgoskiej nastąpiło zamieranie lasu sosnowego na obszarze ponad 60 ha. Zagrożenie było tym większe, że w pobliżu przedsiębiorstwa powstały osiedla mieszkaniowe: Kapuściska, Wyżyny i Glinki, zaliczane wówczas do „sypialni miasta”. W 1985 roku na klatkach schodowych domów Kapuścisk wywieszono instrukcje zachowania się

⁵ https://prawomiejskowe.pl/UrządMiastawTomaszowieMazowieckim/document/1127528/Uchwała-XI_76_2024

⁶ <https://www.prawomiejskowe.pl/UrządMiastaZgierza/document/1126189/Uchwała>

⁷ <https://www.bip.jaworzno.pl/a,47382,uchwała-nr-ix1172024-rady-miejskiej-w-jaworznie-z-dnia-19-grudnia-2024-r-w-sprawie-apelu-do-wladz-pu.html>

mieszkańców w razie awarii instalacji Zachemu. W tym samym roku jako tereny zanieczyszczone oceniono 30 proc. powierzchni Zachemu.

Dwa obszary WTZ:

- 1) WTZ ZACHEM – ZIELONA, w skład, którego wchodzi składowiska: Izolowane Składowisko Osadów (ISO), składowisko odpadów niebezpiecznych w dawnym wyrobisku piasku oraz Ogólnozakładowe Składowisko Odpadów innych niż niebezpieczne (OSO) wraz z sąsiadującymi obszarami, na których występuje istotne zagrożenie dla zdrowia ludzi i stanu środowiska spowodowane emisją z tych składowisk, o łącznej powierzchni 172,9981 ha;
- 2) WTZ ZACHEM – SOE, w skład, którego wchodzi składowiska: Staw Sedymentacyjny Epichlorohydryny (SOE) i składowisko popiołów wraz z sąsiadującymi obszarami, na których występuje istotne zagrożenie dla zdrowia ludzi i stanu środowiska spowodowane emisją z tych składowisk, o łącznej powierzchni 114,2780 ha.

B. Jaworzno

Wielkoobszarowy teren zdegradowany w Jaworznie (WTZ) obejmuje obszar dawnych Z.Ch. „Organika-Azot”: liczne miejsca historycznego składowania odpadów oraz gromadzenia odpadów w przeszłości poza zakładem, ale także istotne z punktu widzenia skutków środowiskowych instalacje produkcyjnych (odcieki, odpady, emisje) związane np. z wytwarzaniem lindanu (γ -HCH) oraz DDT i innych pestycydów chloroorganicznych. Kluczowe znaczenie w migracji zanieczyszczeń odgrywają rozpuszczalniki organiczne, które teraz wymywają zanieczyszczenia z odpadów zdeponowanych poza terenem produkcyjnym.

Długa i złożona historia zakładów (istniały od 1921 r.) skutkuje też obecnością odpadów zawierających cyjanki, rtęć i inne metale ciężkie.

Do omawianego WTZ włączono także część osiedli domów jednorodzinnych, które graniczą z terenami depozycji odpadów i strefy silnie zanieczyszczonej wód podziemnych. Migracja zanieczyszczeń może wpływać negatywnie na warunki zdrowia i życia ludzi w takim sąsiedztwie, co też jest przedmiotem kompleksowej oceny stanu środowiska.

Ogółem przyjęty obszar WTZ „Organika-Azot” w Jaworznie to ok. 180 ha terenu o zróżnicowanym zagospodarowaniu w dolinie rzeki Wąwolnicy.

Główne źródła zanieczyszczeń (dotychczas zdiagnozowane i badane w ostatnich latach) mają charakter historycznych źródeł zanieczyszczeń. W ramach wykonanej w 2015 r. tzw. wariantowej analizy technicznej i środowiskowej scharakteryzowano 15 takich obszarów. W ramach zgłoszenia WTZ do WIOŚ wskazano miejsca historycznego składowania odpadów określane tu jako pola: Pole A, Pole B, Pole K, a ponadto Centralne Składowisko Odpadów (CSO) „Rudna Góra”, składowisko cyjanków i „stara hałda przy torach”. Ponadto dowiedziono, że znaczne ilości zanieczyszczeń chloroorganicznych i rozpuszczalników migrują z miejsc dawnej produkcji oraz przejściowego składowania produktów i półproduktów z wytwarzania pestycydów (dawny Wydział Gamatoxu, czyli „parking przy dyrekcji”, zalewisko obok CSO „Rudna Góra” oraz obszar po dawnym wyrobisku piasków, częściowo zalesiony).

C. Tarnowskie Góry

Przedsiębiorstwo państwowe Zakłady Chemiczne „Tarnowskie Góry” prowadziło działalność produkcyjną w Tarnowskich Górach, w dzielnicy Sowice (Czarna Huta) przy ulicy

Bocznej 1. Teren zakładowy wraz z obszarami bezpośredniego oddziaływania wynosi około 80 ha, w tym ok. 10 ha terenów zamkniętych.

Działalność przemysłowa na terenach Zakładów Chemicznych „Tarnowskie Góry” rozpoczęła się już w XIX w. Początkowo polegała ona na wydobywaniu rudy srebra i ołowiu, następnie rozwijano produkcję alunu glinowo-potasowego i kwasu siarkowego. Natomiast w połowie XIX w. uruchomiono pierwsze piec huty żelaza, których eksploatacja trwała do 1892 r. W tym samym roku rozpoczęto produkcję papieru jedwabnego, która odbywała się do 1919 r. W okresie międzywojennym w Tarnowskich Górach produkowano farby olejne, dwuchromian sodu i chlorek baru, kwas borowy, boraks, azotan baru, siarczan baru, tlenek cynkowy, siarczan cynkowy oraz nadboran sodowy. Tuż przed wybuchem wojny zakłady produkowały przede wszystkim: siarczan glinowy, litopon 30%, boraks, nadboran sodowy oraz chlorek barowy, siarczan barowy, siarczan miedziowy, siarczan cynkowy i alun glinowo-potasowy. Począwszy od 1943 r. na terenie Zakładów Chemicznych odbywała się produkcja sadzy aktywnej, a po wojnie, już w 1945 r. — produkcja soli barowych i litoponu. Od roku 1946 produkowano siarczan glinu, alun glinowo-potasowy i siarczan miedziowy. W następnych latach dodatkowo wprowadzono produkcję sadzy chemicznej i węglanu strontu. W ówczesnym przemyśle chemicznym Zakłady zmonopolizowały produkcję związków baru i boru. Odpady powstałe w wyniku produkcji prowadzonej na terenie Zakładów Chemicznych „Tarnowskie Góry” przez ponad 70 lat lokowano na zwałowiskach wokół Zakładów, bez wykonania jakichkolwiek urządzeń zabezpieczających środowisko. Efektem takiego działania było nagromadzenie ogromnej ilości odpadów niebezpiecznych na nieuszczelnionych zwałowiskach na terenie Zakładów i w ich rejonie. W latach 80-tych XX wieku zwrócono większą uwagę na zanieczyszczenie środowiska w rejonie Zakładów, ale dopiero po wprowadzeniu w 1991 r. monitoringu wód podziemnych można było wstępnie ocenić stopień degradacji środowiska.

Odpady poprodukcyjne zostały zeskładowane bezpośrednio na niezabezpieczonym gruncie, powodując przenikanie toksycznych substancji (głównie: boru, baru, strontu, arsenu, miedzi, cynku) do gleby, wód powierzchniowych i podziemnych. Stworzyło to również bezpośrednie zagrożenie dla Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) 330 Gliwice, stanowiącego rezerwuuar wody pitnej dla ok. 600 tys. mieszkańców województwa śląskiego. Skażeniu uległy również wody powierzchniowe, gleby, a w wyniku wtórnego pylenia z niezabezpieczonych składowisk do powietrza przedostają się pyły zawierające głównie bar, bor i cynk. Z użytkowania zostały wyłączone również wszystkie ujęcia wody pitnej w rejonie Zakładów. Zanieczyszczenie środowiska w rejonie oddziaływania Zakładów Chemicznych doprowadziło do ich wprowadzenia w 1994 r. na krajową listę największych trucicieli (tzw. „Lista 80-ciu”).

Monitoring środowiska prowadzony w 2015 r. oraz w latach poprzednich wskazuje, że wszystkie komponenty środowiska na terenie i w rejonie byłych Zakładów Chemicznych „Tarnowskie Góry” w likwidacji są nadal silnie zanieczyszczone. Pogarszająca się sytuacja finansowa, przy braku możliwości uruchomienia nowej produkcji, doprowadziła do postawienia w 1995 r. Zakładów Chemicznych w stan likwidacji z dniem 1 lipca 1995 r., a zarządzeniem z dnia 26 stycznia 1996 r. rozszerzono działalność likwidacyjną o rekultywację terenów skażonych odpadami chemicznymi. Skutkiem tego było opracowanie założeń do projektu kompleksowego unieszkodliwienia wszystkich odpadów poprodukcyjnych zalegających na niezabezpieczonych zwałowiskach. Zadanie likwidacji pod nazwą „Ochrona Głównego Zbiornika Wód Podziemnych 330-Gliwice poprzez kompleksowe unieszkodliwienie odpadów wraz z rekultywacją terenów skażonych Zakładów Chemicznych

„Tarnowskie Góry” w Tarnowskich Górach w likwidacji” zostało wpisane do programu likwidacji przedsiębiorstwa państwowego i w pierwotnej fazie finansowane było głównie w oparciu o środki budżetu Państwa.

Pomimo unieszkodliwienia już 1 mln m³ odpadów niebezpiecznych, do unieszkodliwienia pozostaje ok. 425 tys. m³ odpadów niebezpiecznych, pochodzących z:

- zwałowiska nr 1 – na którym znajdują się głównie odpady po produkcji związków baru i żużle z elektrocieplowni oraz wymieszane odpady stałe,
- zwałowisk nr 4 + 4a i 6 – na zwałowiskach nr 4 + 4a w formie osadników z obwałowaniami ziemnymi znajdują się odpady po produkcji związków boru, a na zwałowisku nr 6 odpady po produkcji celulozy. Na zwałowiskach znajdują się w większości odpady półpłynne wymagające zestalenia,
- likwidacji bocznicy kolejowej – nasypy i zanieczyszczone grunty, - grunty z podłoża zwałowisk,
- odpady z rozbiórki dróg zakładowych oraz skażone grunty z terenu zakładu.

Dotychczas unieszkodliwione odpady poprodukcyjne zostały zeskładowane na terenie Centralnego Składowiska Odpadów (CSO) wybudowanego w latach 2000-2004 w czasie procesu likwidacyjnego Zakładów Chemicznych „Tarnowskie Góry”. CSO jest składowiskiem nadpoziomowym i składa się z 5 kwater K1-K5 o całkowitej pojemności 1,3 mln m³ i powierzchni 13,07 ha. Obecnie eksploatowane są kwatery K4 i K5, natomiast kwatery K1-K3 zostały wypełnione odpadami, a następnie zamknięte i zrekultywowane. Dla instalacji wydane zostało przez Marszałka Województwa Śląskiego pozwolenie zintegrowane nr 1324/OS/ 2014 z późn. zm. Na terenie wielkoobszarowego terenu zdegradowanego znajduje się również przemysłowa oczyszczalnia ścieków o wydajności projektowej 315 m³/dobę części chemicznej wraz z oczyszczalnią kontenerową (dodatkowy blok wymiany jonowej). Oczyszczalnia przyjmuje ścieki (odcieki) odprowadzane z Centralnego Składowiska Odpadów drenażem nadfoliowym, drenażem podfoliowym oraz z odwodnienia drenażu głębokiego. Oczyszczalnia wymaga modernizacji z uwagi na jej zużycie. Zidentyfikowany obszar terenu objętego projektem posiada powierzchnię ok. 80 ha, w tym ok. 10 ha stanowią tereny zamknięte.

W ramach dotychczasowych prac wybudowano ponad powierzchniowe składowisko odpadów z oczyszczalnią ścieków, infrastrukturę drogową i węzły zestalania niezbędne w procesie technologicznym unieszkodliwiania odpadów. Cała przywołana infrastruktura znajduje się na terenach Skarbu Państwa pozostających w zarządzie Starosty Tarnogórskiego.

D. Tomaszów Mazowiecki

Zakłady Włókien Chemicznych „Wistom” Spółka Akcyjna – fabryka przemysłu chemicznego, istniejąca w latach 1911–1997, znajdująca się na północno-wschodnich obrzeżach Tomaszowa Mazowieckiego, w dzielnicy Wilanów. Od lat 50. XX w. największy zakład przemysłowy w mieście, w 1973 była to największa fabryka województwa łódzkiego.

Produkcja:

- jedwab kolodiowy,
- jedwab wiskozowy,
- jedwab kordowy (używany w przemyśle gumowym),
- włókno cięte (włókno techniczne HT, na licencji austriackiej firmy Ebner),

- włókna cięte Argona (włókna wełnopodobne, używane m.in. w produkcji mundurów wojskowych i innych służb mundurowych),
- włókna bawełnopodobne (produkcja Wiskozy),
- tomofoń (folia celulozowa).

Od 1994 przedsiębiorstwo było spółką akcyjną Skarbu Państwa. Przemiany gospodarcze oraz zaostrzenie norm związanych z ochroną środowiska sprawiły, że w połowie lat 90. zakład zaczął mieć problemy finansowe, które ostatecznie doprowadziły do zaprzestania produkcji w czerwcu 1997 roku. Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim w dniu 1 października 1997 ogłosił upadłość zakładów. Miało to ogromny wpływ na rynek pracy w Tomaszowie Mazowieckim, ponieważ Chemitex-Wistom był największym pracodawcą w mieście.

Zgodnie z art. 3 ust. 3 ustawy o WTZ na terenach po Zakładzie Włókien Chemicznych WISTOM w Tomaszowie Mazowiecki rozpoznano WTZ, który składa się z dwóch obszarów.

Teren nr 1 – obszar składowiska odpadów przemysłowych zlokalizowanego w Tomaszowie Mazowieckim przy ulicy Piaskowej 157 o szacowanej powierzchni WTZ: 8,5546 ha.

Do 1991 roku odpady były deponowane bezpośrednio w wyrobisku poeksploatacyjnym piasku. Składowisko jest zlokalizowane po północnej stronie drogi krajowej nr 48 na terenie działki nr 63 obręb 4, miasto Tomaszów Mazowiecki. Składowisko przy ul. Piaskowej powstało w 1950 roku. W północnej części składowiska deponowane były odpady ciekłe, głównie skoagulowana wiskoza. Wylewisko otoczone było wałami z popiołu. Drenaż odprowadzał odcieki do studzienki z osadnikiem, a następnie do studzienki zbiorczej i dalej do zbiornika ziemnego o głębokości około 1m. Pozostała część składowiska była podzielona na 11 kwater. Składowisko było otoczone wałem z popiołów częściowo opartym o betonowe ogrodzenie.

Do 1990 roku zdeponowano ok. 90 000 Mg odpadów mokrych i ok. 33 000 Mg odpadów ceramicznych i budowlanych. Wg. danych za 1992 rok odpady energetyczne w postaci żużla i popiołu ok. 47 000 Mg/rok. Rodzaj nagromadzonych odpadów:

- 1) 13 03 - zużyte chłodziwa, odpadowe oleje i ciecze stosowane jako elektrolizatory oraz nośniki ciepła;
- 2) 10 01 22 - uwodnione szlamy z czyszczenia kotłów zawierające substancje niebezpieczne (pozostałości po chemicznym czyszczeniu kotłów energetycznych);
- 3) 07 02 01 - wody popłuczne i ługi macierzyste (odpady silnie kwaśne wiskozy oraz odpady silnie zasadowe);
- 4) 07 02 13 - odpady tworzyw sztucznych (odpady tomofoń, jedwab włókienniczy i włókna wiskozowe - argona);
- 5) 15 02 03 - sorbenty, materiały filtracyjne, tkaniny do wycierania (np. szmaty, ścierki) i ubrania ochronne inne niż wymienione w 15 02 02 (materiały filtracyjne);
- 6) 19 01 11 - żużle i popioły paleniskowe zawierające substancje niebezpieczne (popioły i żużle ze spalania odpadów).

Wg badań archiwalnych z 1993 r. odpady włókiennicze, tomofońowe i skoagulowana wiskoza są odpadami niebezpiecznymi ze względu na obecność agresywnego sodu (ług sodowy), amidów (organiczne związki chemiczne będące wynikiem reakcji grupy karboksylowej COOH kwasu z amoniakiem) oraz skrajnie wysokich wartości odczynu pH. Składowisko powstało w 1950 roku, a upadłość zakładu ogłoszono w 1997 roku.

Teren nr 2 - laguny osadów pościekowych z terenu oczyszczalni ścieków zlokalizowanej w Tomaszowie Mazowieckim przy ulicy Henrykowskiej 2/4 o szacowanej powierzchni WTZ: Laguna nr 1 – 7,9 ha, Laguna nr 2 - 8,2 ha, łącznie 16,1 ha.

Baseny osadowe – laguny zostały wybudowane w latach 60. XX wieku, a ich eksploatacja rozpoczęła się w 1969 r. wraz z uruchomieniem oczyszczalni mechanicznej Zakładu Włókien Chemicznych „WISTOM”. Służyły one wówczas do wielogodzinnej sedymentacji ścieków chemicznych neutralizowanych mlekiem wapiennym.

Z opracowanej opinii eksperckiej przez SGS Polska Sp. z o.o. „Omówienie i interpretacja wyników badań wód nad osadowych i osadów dennych z laguny dawnych Zakładów Wistom w Tomaszowie Mazowieckim” wynika, że całkowita sucha masa osadów zalegających w lagunie numer 1 może być szacowana na co najmniej 40 000 ton. Zakład Gospodarki Wodno – Kanalizacyjnej nie jest w stanie określić ilości osadów zdeponowanych w lagunie numer 2.

W 2000 r. szacowano objętość osadu zgromadzonego w lagunie nr 1 oraz osadu wraz z wodą nad osadową w lagunie nr 2:

- 1) laguna nr 1:
 - średnia wysokość warstwy osadu - 2,80 m,
 - szacunkowa objętość - 205 000 m³.
- 2) laguna nr 2
 - średnia wysokość warstwy osadu - 4,70 m,
 - szacunkowa objętość - 390 000 m³.

Kierowane na baseny ścieki zawierały charakterystyczne dla produkcji wiskozowych włókien sztucznych związki chemiczne i metale jak: siarczany cynku i ołowiu, cynk, ołów, dwusiarczki węgla, włókna celulozowe oraz pierwiastki z grup metali ciężkich. Od 1983 r. po uruchomieniu oczyszczalni chemiczno - biologicznej „ZWCH WISTOM” do lagun osadowych kierowane były uwodnione osady pochodzące z chemicznego oczyszczania ścieków oraz osady nadmierne pochodzące z biologicznego oczyszczania ścieków przemysłowych ZWCH WISTOM oraz osady z oczyszczania ścieków komunalnych. Najpoważniejszym problemem związanym z chemizmem badanych osadów jest bardzo wysoka zawartość cynku i ołowiu. Zawartość cynku w suchej masie badanych osadów zawiera się w przedziale od 2 tys do 120 tys mg/kg suchej masy, a zawartość ołowiu w przedziale 69,4 do 1 220 mg/kg s. m. Tak wysoka zawartość tych metali w osadach jest pochodną procesów technologicznych stosowanych przy produkcji włókien wiskozowych.

Eksploatacja lagun rozpoczęła się w 1969 r. wraz z uruchomieniem mechanicznej oczyszczalni ścieków. Po likwidacji ZWCH WISTOM w 1997 r. ilość ścieków dopływających do oczyszczalni była o wiele mniejsza i były to głównie ścieki komunalne. Po przeprowadzonej w latach 2014-2016 generalnej modernizacji oczyszczalni ścieków zaprzestano kierowania osadów po ściekowych na laguny.

E. Zgierz

Na terenie byłych Zakładów Przemysłu Barwników „Boruta” w Zgierzu znajdują się trzy składowiska pozakładowe, należące od 1990 r. do następcy prawnego Eko-Boruta Spółka z o.o..

Najstarsze z nich to składowisko nazywane „za Bzurą”, powstało ok. 1911 r., i położone jest bezpośrednio nad prawym brzegu rzeki-na nieruchomości położonej przy ul. A. Struga 30. Przyjmuje się, że do czasu jego zamknięcia w 1995 r., eksploatowane było przez okres 80-90 lat. Z uwagi na odległy okres nie jest znana ilość ani dokładne rodzaje składowanych odpadów. Zakład w szczycie rozwoju produkował ok. 30 tys. Mg barwników rocznie z czego 70% stanowiły barwniki azowe, ok. 10% barwniki kadziowe oraz 10% barwniki siarkowe. Funkcjonował wydział produkcji kwasu siarkowego (ok. 500 tys. Mg/rok), który był wykorzystywany do własnej produkcji, głównie kwasów organicznych: kwas H, Kwas Gamma i Kwas I. Na składowisko trafiały również ścieki z procesów syntezy m.in. osady ściekowe z mechanicznej i fizyko-chemicznej obróbki ścieków. Osady ściekowe zawierały wszystkie wytrącone chemikalia pozostające w kąpielach poreakcyjnych, w tym aminy kancerogenne, barwniki, kwasy organiczne i inne. Aktualnie teren składowiska porośnięty jest gęstą roślinnością oraz licznymi drzewami. Niemniej skarpa położona nad prawym brzegiem rzeki rozczenia się. Zidentyfikowano wyrwy. Ziemia w tych miejscach jest kolorowo zabarwiona. Analiza morfologii opadów wykazała, że w glebie znajdują się pozostałości barwników, amin, aromatycznych oraz ich pochodnych lub produktów transformacji chemicznej na skutek długotrwałego oddziaływania czynników środowiska. Badania próbek gleby i wyciągów wodnych z próbek gleby wykazują przekroczenia Cu, Zn, Pb, przewodnictwa.

Drugi obiekt to składowisko poprodukcyjnych popiołów paleniskowych i gipsów tzw. „składowisko suche”, istniejące od połowy lat 60-tych. Po zakończeniu eksploatacji składowiska w 1986 r., składowano jeszcze przez ok. 10 lat gips i sól wapniową pochodzące z produkcji kwasów. Szacuje się, że od 1990 r. rocznie przybywało ok. 1500 ton odpadów. Poza ww. odpadami problem środowiskowy stanowią niezidentyfikowane odpady nawiezione na wierzchowinę składowiska, których szacowana objętość wynosi 50-75 tys. m³. Miejscowo w tych odpadach powstają samozapłony, których sposobu neutralizacji dotychczas nie określono. Badania próbek gleby i wyciągów wodnych z próbek gleby wykazują przekroczenia Zn, ChZT-Mn i przewodnictwa.

Na trzecim składowisku przy ul. Miroszewskiej (przylegającym do terenów składowiska gipsów i popiołów) znajduje się ponad 48 tys. m³ odpadów głównie pochodzących z procesów produkcyjnych zakładów. W późniejszym okresie przywożono też inne odpady. Na wierzchowinie pozostawiono wyroby azbestowe o szacowanej objętości 1,057 tys. m³. Obecnie rozszczelnieniu ulega północna niezabezpieczona skarpa składowiska. Odsłaniają się pękające plastikowe mauzery, w których deponowano odpady. Wycieki przedostają się do rowu opaskowego i dalej wypływają do gruntu. W piezometrach notowane są przekroczenia. Dotychczasowe badania nie dały pełnej wiedzy co do szczelności membrany. Remontu oraz przebudowy wymaga instalacja odprowadzająca odciek z tego składowiska. Obecnie odcieki są odprowadzane do oczyszczalni ścieków. Badania odcieków wykazują przekroczenia ChZT-Mn, OWO, chlorków, BZT₅, fenoli lotnych.

3) Konsekwencje niepodjęcia działań (m.in. środowiskowe i społeczne)

A. Bydgoszcz

Najważniejszym problemem jest migracja zanieczyszczeń w wodach podziemnych substancji niebezpiecznych i stwarzających ryzyko poza teren byłych zakładów chemicznych w kierunku rzeki Wisły i rzeki Brdy przez osiedle mieszkaniowe.

Obecność tych substancji w dolnej terasie Wisły stwierdzona jest w badaniach jakości wody od ok. lat 60-tych XX wieku. Badania przeprowadzone w 2016 r. w płytkich

przydomowych studniach potwierdziły obecność substancji niebezpiecznych, której górny poziom wody znajduje się na poziomie gruntu – 0,5 m poniżej poziomu terenu. Przeprowadzone badania potwierdziły w chmurze zanieczyszczeń obecność substancji toksycznych, mutagennych i kancerogennych, w tym: fenoli, aniliny, toluidyny, które są szczególnie szkodliwe dla organizmów wodnych lub wodno-łądowych. Obecność siarczanów stanowi zagrożenie zakwaszenia wód powierzchniowych, w wyniku czego może dochodzić do zaburzeń rozmnażania się płazów oraz rozwoju ptaków żerujących na wodach powierzchniowych. W przypadku dużych stężeń lub związków pochodnych powstałych na skutek reakcji chemicznych, w tym utleniania, mogą one prowadzić do śmierci zwierząt.

Zanieczyszczone wody migrujące w kierunku terasy zalewowej i koryta rzeki Wisły z uwagi na obecność substancji niebezpiecznych, stanowią istotne zagrożenie dla trwałości populacji zwierząt, w szczególności wymienionych w Dyrektywie Siedliskowej i Dyrektywie Ptasiej ze względu na ich niską liczebność, będących przedmiotem i głównym celem ochrony obszarów Natura 2000, wyznaczonych w dolinie i ujściu rzeki Wisły, obejmujących Solecką Dolinę Wisły PLH040003, Dybowską Dolinę Wisły PLH04011, Dolinę Dolnej Wisły PLB040003, Dolną Wisłę PLH220033, Ostoję w Ujściu Wisły PLH220044.

Niepodjęcie działań może uniemożliwić ocenę zagrożeń dla zdrowia i życia mieszkańców osiedla znajdującego się na spływie zanieczyszczonych wód i stać się przyczyną pogorszenia warunków siedliskowych bytowania zwierząt zależnych od wód rzeki Wisły i starorzeczy w dolinie Wisły, decydujących o stabilności ich populacji oraz naruszenia ciągłości i integralności ostoi zwierząt.

B. Jaworzno

W dolinie potoku Wąwolnica zidentyfikowano następujące TZO w odpadach, wodach podziemnych oraz glebie i ziemi: DDT, DDE, DDD, dieldryna, endryna, α -HCH, β -HCH, γ -HCH, które ze względu na szczególne zagrożenie dla środowiska zostały ujęte na liście trwałych zanieczyszczeń organicznych w Konwencji Sztokholmskiej. Trzy główne grupy zanieczyszczeń zidentyfikowane w dolinie potoku Wąwolnica w wodach podziemnych to metale ciężkie, w tym rtęć (substancja szczególnie szkodliwa dla środowiska wodnego), związki nieorganiczne – m.in. cyjanki, oraz związki chloroorganiczne (głównie pestycydy HCH i DDT). W dotychczasowych badaniach wykazano, że stężenia zanieczyszczeń w wodach podziemnych i powierzchniowych przekraczają wartości dopuszczalne o kilkaset, a nawet kilka tysięcy razy.

Najpoważniejszym problemem jest migracja zanieczyszczeń poza teren zakładów chemicznych oraz poza teren składowisk odpadów. Najistotniejszą substancją migrującą w wodach podziemnych jest HCH w postaci czterech głównych izomerów – alfa, beta, gamma i delta. W ramach międzynarodowego projektu badawczego FOKS zastosowano zintegrowane badanie wód podziemnych, w wyniku, którego oszacowano przepływ masy zanieczyszczeń oraz średnie stężenia substancji zanieczyszczających w wodach podziemnych odpływających z przedmiotowego obszaru. Należy pamiętać, że całkowita masa HCH w odpadach zgromadzonych w dolinie potoku Wąwolnica jest szacowana w dziesiątkach, a może w setkach tysięcy ton. Oznacza to, że migracja zanieczyszczeń na podobnym poziomie przez kolejne dziesiątki, setki czy tysiące lat nie spowoduje wyczerpania źródła zanieczyszczenia.

Obecnie większa część masy HCH (około 95%) migruje w obrębie smugi południowej, na lewym brzegu potoku Wąwolnica. Zanieczyszczone wody odpływają w kierunku południowo-zachodnim wzdłuż doliny potoku. Częściowo są one przechwytywane przez potok

Wąwolnica, który następnie uchodzi do wód powierzchniowych Przemszy, która z kolei wpada do Wisły.

C. Tarnowskie Góry

Dalsze rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń z odpadów niebezpiecznych zeskładowanych bezpośrednio na gruncie bez żadnych zabezpieczeń stanowi zagrożenie dla znacznej części zasobów wody pitnej dla północnej części Śląska.

Zbiornik Wód Podziemnych 330-Gliwice stanowiący rezerwuuar wody pitnej dla północnej części Śląska (ok. 1 mln mieszkańców) w dalszym ciągu jest zanieczyszczany odpadami niebezpiecznymi, zeskładowanymi w gruncie rodzimym w ilości co najmniej 0,5 mln m³, bez jakichkolwiek zabezpieczeń.

Mając na względzie lokalizację Zakładów Chemicznych „Tarnowskie Góry” niezbędne jest wykonanie badań. Obszar znajduje się w granicach dwóch Głównych Zbiorników Wód Podziemnych: GZWP nr 327 oraz GZWP nr 330. Zbiornik GZWP nr 327 – Lubliniec-Myszków. Cały teren położony jest w obrębie obszaru dorzecza Odry, w regionie wodnym górnej Odry. Przez południową część byłych Zakładów „Tarnowskie Góry”, w kierunku zachodnim, przebiega dolina rzeki Stoły, dopływ Małej Panwi. Teren położony jest w zasięgu Jednolitej Części Wód Podziemnych (JCWPd) o kodzie PLGW6000110, w regionie wodnym Górnej Odry, w Jednolitej Części Wód Powierzchniowych (JCWP) o kodzie PLRW600009118163 – nazwie Stoła od źródła do Kanara o statusie naturalnej części wód.

D. Tomaszów Mazowiecki

W głównej mierze brak realizacji powyższych przedsięwzięć należy odnieść do konsekwencji w wymiarze środowiskowym. Oba obiekty ze względu swoją lokalizację oddziałują na środowisko wodno – gruntowe, co dobitnie pokazują wyniki wcześniejszych badań. Do końca bez dogłębnego rozpoznania środowiska nie będzie możliwe określenie następstw pozostawienia dla przyszłych pokoleń obu miejsc w stanie takim jak dzisiaj.

Bez zabezpieczenia tych miejsc bez technicznego rozpoznania zagrożeń dla środowiska nie da się również ocenić w pełni zagrożeń dla zdrowia i życia ludzi mieszkających w pobliżu tych miejsc, jak również funkcjonowania zakładów pracy znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie obu obiektów. W szczególności znaczącym zagrożeniem dla wód powierzchniowych - płynących - rzeki Pilicy wydają się laguny osadników, których osady w przypadku awarii grobli wałów znajdują bezpośrednio ujście do odbiornika. Nie bez znaczenia w tym aspekcie jest chemizm tych lagun i znaczne przekroczenia zawartości dla związków cynku i ołowiu, co ma bezpośredni związek z technologią produkcyjną dawnych Zakładów WISTOM.

E. Zgierz

W świetle dotychczas przeprowadzonego jedynie siłami i ze środków miasta Zgierza rozeznania wynika, że wszystkie trzy składowiska zajmujące łącznie ponad 21 ha stanowią zagrożenie dla środowiska. Największe realne obawy budzi najstarsze składowisko za Bzurą (ok. 4,5 ha) ze względu na potencjalną zawartość i podmywanie już uszkodzonej skarpy składowiska przez wody rzeki Bzury. Rozszczelnienie grozi katastrofą ekologiczną. Dużym wyzwaniem organizacyjnym jaki i kosztowym jest również zabezpieczenie/wywiezienie odpadów nagromadzonych na wierzchowinie składowiska gipsów i popiołów (ok. 11 ha). Brak jest dal tych odpadów ewidencji. Często występujące na tym terenie samozapłony powodują

reakcje społeczne. Straż Pożarna nie jest w stanie polecić środków zapobiegawczych samozapłonem (oprócz gaszenia). Jest też obawa ze względu na brak możliwości dokładnego rozpoznania rodzajów zgromadzonych odpadów i wnikającego z tego niebezpieczeństwa ich relacji. Składowisko odpadów poprodukcyjnych osiada i rozszczelnia się jego północna skarpa. Płynna zawartość mauzerów wycieka i przedostaje się do gruntu. Teren wokół jest silnie nasączony. Uwalniające się związki lotne są wyczuwalne w powietrzu.

2. Przewidywane skutki prawne w tym różnica pomiędzy dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym

1) Ogólne

W celu osiągnięcia wskazanych powyżej celów należy dokonać:

A. zmian w ustawie o WTZ:

- a. zmiana w art. 2 w pkt 2 i pkt 5 (art. 1 pkt 1 projektu),
- b. zmiana w art. 2 w pkt 7 (art. 1 pkt 2 projektu),
- c. zmiana w art. 5 w ust. 2 (art. 1 pkt 3 projektu),
- d. zmiana w art. 6 w ust. 1 (art. 1 pkt 4 projektu),
- e. zmiany w art. 7 w ust. 1 (art. 1 pkt 5 lit. a projektu),
- f. uchylenie w art. 7 ust. 2 (art. 1 pkt 5 lit. b projektu),
- g. zmiana w art. 7 w ust. 3 (art. 1 pkt 5 lit. c projektu),
- h. uchylenie w art. 7 ust. 4 (art. 1 pkt 5 lit. d projektu),
- i. zmiana w art. 7 ust. 6 pkt 2 (art. 1 pkt 5 lit. e projektu),
- j. zmiana w art. 8 w ust. 3 w pkt 2 (art. 1 pkt 6 projektu),
- k. zmiana w art. 16 w ust. 2–4 (art. 1 pkt 7 lit. a projektu),
- l. uchylenie w art. 16 ust. 5 (art. 1 pkt 7 lit. b projektu),
- m. zmiana w art. 16 w ust. 6 i ust. 7 (art. 1 pkt 7 lit. c projektu),
- n. dodanie w art. 18 po ust. 2 ust. 2a i ust. 2b (art. 1 pkt 8 lit. a projektu),
- o. uchylenie w art. 18 ust. 3–7 (art. 1 pkt 8 lit. b projektu),
- p. zmiana w art. 19 w ust. 1 (art. 1 pkt 9 projektu),
- q. uchylenie art. 20 (art. 1 pkt 10 projektu),
- r. uchylenie art. 25 (art. 1 pkt 11 projektu),
- s. zmiana w art. 26 (art. 1 pkt 12 projektu);

B. zmiany w Prawie o ochronie środowiska:

- a. zmiana w art. 401 w ust. 7 w pkt 19 (art. 2 projektu),
- b. uchylenie w art. 401 w ust. 7 pkt 20 (art. 2 projektu).

2) Szczegółowe

A. Zmiany w ustawie o WTZ

- a. Zmiany proponowane w art. 1 pkt 1 projektu polegają na dodaniu w art. 2 w pkt 2 i pkt 5 po wyrazach „znajdują się” wyrazów „lub znajdowały się”, tak aby rozszerzyć definicje „miejsca gromadzenia historycznych odpadów przemysłowych” i „składowiska historycznych odpadów przemysłowych”. Celem zmian jest objęcie działaniami dotyczącymi poprawy stanu środowiska terenów zdegradowanych – skażonych substancjami groźnymi dla zdrowia i życia ludzi oraz środowiska, których źródłami nie są składowane lub zmagazynowane odpady historyczne, gdyż źródłem pochodzenia tych substancji są także instalacje produkcyjne (również zdemontowane), wcześniej opróżnione składowiska odpadów lub miejsca gromadzenia odpadów, czy

obszary na których przez wiele lat dokonywano spalania odpadów na powierzchni ziemi. Rozszerzenie to było proponowane w poprawkach zawartych w uchwale Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 lipca 2023 r. w sprawie ustawy o wielkoobszarowych terenach zdegradowanych⁸, ale nie uzyskało poparcia Sejmu RP podczas rozpatrywania stanowiska Senatu podczas 80. posiedzenia Sejmu RP w dniu 28 lipca 2023 r.⁹

- b. Zmiana proponowana w art. 1 pkt 2 projektu polega na dodaniu w art. 2 w pkt 7 po wyrazach „gromadzenia historycznych odpadów przemysłowych” wyrazów „lub inny obiekt zanieczyszczający środowisko gruntowo-wodne”, tak aby rozszerzyć definicję „wielkoobszarowego terenu zdegradowanego”. Celem zmiany jest umożliwienie zastosowania ustawy o WTZ w szerszym zakresie, tak aby poprawić stan środowiska na jak najszerszym obszarze groźnym dla zdrowia i życia ludzi. Rozszerzenie to było proponowane w poprawkach zawartych we wspomnianej wyżej uchwale Senatu RP z dnia 14 lipca 2023 r., ale nie uzyskało poparcia Sejmu RP podczas rozpatrywania stanowiska Senatu podczas 80. posiedzenia Sejmu RP w dniu 28 lipca 2023 r.¹⁰
- c. Zmiana proponowana w art. 1 pkt 3 projektu polega na zmianie brzmienia art. 5 ust. 2, tak aby zadania w zakresie prowadzenia działań związanych z poprawą stanu środowiska na wielkoobszarowym terenie zdegradowanym, z wyjątkiem działań prowadzonych na terenach zamkniętych, stanowiły zadania zlecone gminie z zakresu administracji rządowej, a nie jak obecnie zadania własne gminy, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1465, 1572, 1907, 1940; dalej jako: „ustawa o samorządzie gminnym”). Jest to zgodne z przepisami Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (dalej jako: „Konstytucja”) i orzeczeniami Trybunału Konstytucyjnego (dalej jako: „TK”), zgodnie z którymi zadania publiczne służące zaspokajaniu potrzeb wspólnoty samorządowej, a więc ogółu mieszkańców danej jednostki samorządu terytorialnego są wykonywane przez jednostkę samorządu terytorialnego jako zadania własne (art. 166 ust. 1 Konstytucji w zw. z art. 16 ust. 1 Konstytucji), a jeżeli wynika to z uzasadnionych potrzeb państwa, ustawa może zlecić jednostkom samorządu terytorialnego wykonywanie innych zadań publicznych (art. 166 ust. 2 zd. 1 Konstytucji), które są „skierowane są na zaspokajanie potrzeb zarówno wspólnoty lokalnej, jak i całego społeczeństwa”¹¹. Nie można nie zauważyć faktu, że zadania odnoszące się do rozpoznanych WTZ nałożone przez ustawę o WTZ wykraczają poza zwykłe sprawy ochrony środowiska, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy o samorządzie gminnym, a do tego skutki degradacji środowiska na WTZ mają wymiar ogólnopaństwowy, co zostało udowodnione wyżej. Nie należy także zapominać o art. 167 ust. 4 Konstytucji, zgodnie z którym zmiany w zakresie zadań i kompetencji jednostek samorządu terytorialnego następują wraz z odpowiednimi zmianami w podziale dochodów publicznych oraz o wyrokach TK w tym zakresie, zgodnie z którymi zasada adekwatności „oznacza powiązanie udziału w dochodach publicznych, jaki przypada j.s.t., z rozmiarami realizowanych zadań, zaś na ustawodawcę nałożony jest obowiązek wprowadzenia regulacji prawnych zapewniających

⁸ <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=3511>

⁹ <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/Glosowanie.xsp?posiedzenie=80&glosowanie=47>

¹⁰ <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/Glosowanie.xsp?posiedzenie=80&glosowanie=48>

¹¹ Wyrok TK z dnia 20 listopada 2019 r. (K 4/17).

gminom rzeczywiste, a nie tylko pozorne, dochody własne, umożliwiające sfinansowanie powierzonych zadań”¹². W tym kontekście wydaje się bezsporne, że zobowiązanie jst, na której obszarze znajduje się rozpoznany WTZ, do pokrycia kosztów działań, o których mowa w art. 18 ust. 1 ustawy o WTZ bez zapewnienia adekwatnego finansowania ze środków publicznych, budzi duże wątpliwości co do zgodności z art. 167 ust. 1 i 4 Konstytucji, na co zwrócono uwagę już we wspomnianej wyżej uchwale Senatu RP z dnia 14 lipca 2023 r.

- d. Zmiana proponowana w art. 1 pkt 4 projektu polega na zmianie brzmienia art. 6 ust. 1, która jest konsekwencją zmian proponowanych w art. 1 pkt 8 projektu,
- e. Zmiany proponowane w art. 1 pkt 5 projektu polegają na zmianie brzmienia art. 7 ust. 1, ust. 3 i ust. 6 pkt 2 oraz na uchyleniu ust. 2 i ust. 4, które są konsekwencją zmian proponowanych w art. 1 pkt 8 projektu.
- f. Zmiana proponowana w art. 1 pkt 6 projektu polega na zmianie brzmienia art. 8 ust. 3 pkt 2, która jest konsekwencją zmian proponowanych w art. 1 pkt 8 projektu.
- g. Zmiany proponowane w art. 1 pkt 7 projektu polegają na zmianie brzmienia w art. 16 ust. 2-4 oraz 6 i 7, a także uchyleniu ust. 5, które są konsekwencją zmian proponowanych w art. 1 pkt 8 projektu.
- h. Zmiany proponowane w art. 1 pkt 8 projektu polegają na dodaniu w art. 18 po ust. 2 ust. 2a i 2b, zgodnie z którymi koszty działań związanych z poprawą stanu środowiska na WTZ, które obejmują: wykonanie kompleksowej oceny, opracowanie projektu planu, cenę nabycia nieruchomości albo wysokość odszkodowania za wywłaszczenie i czasowe zajęcie nieruchomości albo wysokość odszkodowania za szkodę poniesioną w związku z ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości oraz wykonanie planu podejmowanych przez wójta, burmistrza albo prezydenta miasta, a w przypadku gdy w skład WTZ wchodzi teren zamknięty wójt, burmistrz albo prezydent miasta dla pozostałej części WTZ, a w przypadku gdy WTZ jest położony na obszarze co najmniej dwóch gmin – wójt, burmistrz albo prezydent miasta, będący organem wykonawczym gminy, na której obszarze znajduje się większa część powierzchni WTZ będą finansowane w formie dotacji celowej z budżetu państwa, natomiast koszty wyżej wspomnianych działań podejmowanych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska dla tego terenu zamkniętego oraz działań zapobiegawczych lub naprawczych podejmowanych na WTZ przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska na podstawie art. 16 pkt 2 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie będą finansowane z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw środowiska oraz na uchyleniu ust. 3-7, które określają w sposób ramowy aktualne źródła finansowania działań związanych z poprawą stanu środowiska na rozpoznanym WTZ oraz tryb zgłaszania przez właściwy organ potrzeby ich pozyskania. Zmiany te są konsekwencją zmian proponowanych w art. 1 pkt 3 projektu.
- i. Zmiana proponowana w art. 1 pkt 9 projektu polega na zmianie brzmienia art. 19 ust. 1, która jest konsekwencją zmian proponowanych w art. 1 pkt 8 projektu.
- j. Zmiana proponowana w art. 1 pkt 10 projektu polega na uchyleniu art. 20, które jest konsekwencją zmian proponowanych w art. 1 pkt 8 projektu.
- k. Zmiana proponowana w art. 1 pkt 11 projektu polega na uchyleniu art. 25, które jest konsekwencją zmian proponowanych w art. 1 pkt 8 projektu.

¹² Ibidem

1. Zmiana proponowana w art. 1 pkt 12 projektu polega na zmianie brzmienia art. 26 poprzez skreślenie wyrazów „oraz art. 25”, co jest bezpośrednią konsekwencją zmian proponowanych w art. 1 pkt 11 projektu oraz pośrednią konsekwencją zmian proponowanych w art. 1 pkt 8 projektu.
- B. Zmiany w Prawie o ochronie środowiska proponowane w art. 2 polegają na zmianie brzmienia w art. 401 w ust. 7 w pkt 19 poprzez zastąpienie średnika kropką oraz uchylenie w art. 401 w ust. 7 pkt 20, który odnosił się do wpływów z tytułu zwrotu środków finansowych, o których mowa w art. 16 ust. 2 ustawy o WTZ, zwrotu kosztów, o których mowa w art. 19 ust. 1 ustawy o WTZ oraz opłat, o których mowa w art. 20 ust. 1 i art. 25 ust. 5 ustawy o WTZ, które to wpływy przestaną istnieć w konsekwencji wskazanych wyżej proponowanych zmian w ustawie o WTZ, które są konsekwencją zmian proponowanych w art. 1 pkt 8 projektu.

Proponowane zmiany przepisów wpłyną pozytywnie na faktyczną możliwość realizacji zadań nałożonych na jednostki samorządu terytorialnego przez ustawę o WTZ i zapewnią bezpieczeństwo prawne oraz zmienią niedopuszczalną sytuację, w której nakładane są obowiązki niemożliwe do spełnienia, na co wskazują objęte ustawą o WTZ jednostki samorządu terytorialnego, przez co przyczynią się do zwiększenia zaufania obywatela do państwa i prawa przez nie stanowiącego.

Projekt zakłada, w art. 3, że ustawa wejdzie w życie 1 stycznia 2026 r., co jest zgodne z zasadą odpowiedniego vacatio legis.

Projektowane rozwiązania są spójne z dotychczasowymi regulacjami pod kątem systemowym i terminologicznym. Projektowane rozwiązania są zgodne z Konstytucją RP, w tym z konstytucyjnym standardem ochrony wolności i praw.

Projektowana ustawa nie jest sprzeczna z prawem Unii Europejskiej.

3. Przewidywane skutki społeczne, gospodarcze, finansowe

1) Skutki społeczne i gospodarcze

Projektowana ustawa przyniesie pozytywne skutki społeczne i gospodarcze.

Proponowane zmiany w przepisach umożliwią realizację ustawy WTZ, a więc podjęcie działań związanych z poprawą stanu środowiska, będącego następstwem zanieczyszczenia w wyniku wieloletniej działalności państwowych zakładów branży chemicznej oraz odpadów przez nie wytworzonych.

Celem planowanej regulacji jest umożliwienie realizacji celów ustawy WTZ, do których należą:

1) rozpoznanie, przygotowanie i ocena skali problemów związanych z ograniczaniem wpływu na środowisko i zdrowie ludzi wielkoobszarowych terenów zdegradowanych;

2) usunięcie lub ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko i zdrowie ludzi wielkoobszarowych terenów zdegradowanych, w tym eliminacja lub zabezpieczenie odpadów stwarzających zagrożenie dla środowiska i zdrowia ludzi oraz oczyszczenie zanieczyszczonych terenów w celu późniejszego zagospodarowania;

3) przywrócenie wielkoobszarowych terenów zdegradowanych do ponownego wykorzystania lub przygotowania do pełnienia nowych funkcji;

4) ochrona zdrowia oraz życia ludzi i stanu środowiska na terenach zdegradowanych, co ma znaczący wpływ na odporność społeczną.

Realizacja projektu wpływa również na czynniki kreujące wzrost gospodarczy. Projekt umożliwiając faktyczne wykonanie ustawy WTZ przyczyni się do wzmocnienia potencjału wzrostu gospodarczego m.in. przez stworzenie lub utrzymanie specjalistycznych miejsc pracy dedykowanych zagospodarowaniu odpadów, rekultywacji i remediacji wielkoobszarowych terenów zdegradowanych.

2) Skutki finansowe

Projekt ustawy będzie rodził koszty dla budżetu państwa, które jednak, biorąc pod uwagę długotrwałość procesów rewitalizacji będzie mocno rozciągnięte w czasie.

Szacowane koszty dla budżetu państwa

A. W początkowej fazie w zakresie kompleksowej oceny stanu środowiska oraz projektu planu:

- 1) Bydgoszcz: ok. 13 313 000 zł;
- 2) Jaworzno: ok. 2 933 000 zł;
- 3) Tarnowskie Góry: ok. 1 085 000 zł;
- 4) Tomaszów Mazowiecki: ok. 1 664 000 zł;
- 5) Zgierz: ok. 3 076 000 zł;
- 6) **Łącznie: ok. 22 071 000 zł.**

B. W późniejszych okresach w zakresie realizacji planu poprawy stanu środowiska (*kwoty będą ostatecznie zależne od przyjętej formy rozwiązań planu poprawy; szacunki wynikają z dotychczas przeprowadzonych symulacji*):

- 1) Bydgoszcz: max. ok. 120 000 000 zł;
- 2) Jaworzno: ok. 92 000 000 zł;
- 3) Tarnowskie Góry: ok. 56 000 000 zł;
- 4) Tomaszów Mazowiecki: max. ok. 28 000 000 zł;
- 5) Zgierz: max. ok. 230 000 000 zł;
- 6) **Łącznie: max. ok. 526 000 000 zł.**

Koszty dla budżetu państwa mogą zostać pokryte przez uszczelnienie systemu podatkowego, zwłaszcza poprzez uproszczenie podatków, co wpłynie pozytywnie na przychody podatkowe, a także przez dokonanie oszczędności budżetowych polegających na zaprzestaniu dodatkowego dotowania mediów publicznych (19 spółek TVP i Polskiego Radia łącznie, zaplanowało swoje koszty funkcjonowania w latach 2025-2029 na poziomie **ok 3,5 mld zł rocznie**), a także zmniejszeniu wypłacania świadczeń socjalnych dla obywateli Ukrainy, którzy w Polsce nie mieszkają lub nie płacą podatków.

Długofalowo projekt ustawy przyniesie pozytywne skutki finansowe dla budżetu państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego z uwagi na realizację celów ustawy o WTZ, a więc polepszenie się stanu zdrowia Polaków, a także zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska w Polsce. Pozytywne zmiany w tym zakresie spowodują bowiem długoterminowo mniejsze wydatki przeznaczane na ochronę zdrowia oraz ochronę środowiska, w tym potencjalnie gigantyczne koszty związane z usuwaniem zanieczyszczeń, które powstałyby, gdyby na terenach WTZ doszło do katastrofy ekologicznej.

Dodatkowo przywrócenie wielkoobszarowych terenów zdegradowanych do ponownego wykorzystania lub przygotowania do pełnienia nowych funkcji może wpłynąć

KONFEDERACJA

WOLNOŚĆ I NIEPODLEGŁOŚĆ

pozytywnie na dochody podatkowe, gdyż doprowadzi do rozwoju gospodarczego na tych zdewastowanych do tej pory terenach poprzez nowe potencjalne inwestycje budowlane lub powstanie nowych miejsc pracy.

4. Informacje dodatkowe

Projekt nie był poddawany formalnym konsultacjom społecznym.

Projekt nie zawiera przepisów określających zasady podejmowania, wykonywania lub zakończenia działalności gospodarczej.

Wdrożenie projektowanych przepisów nie spowoduje wzrostu obciążeń administracyjnych mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców.

Projekt ustawy jest zgodny z przepisami ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2024 r. poz. 236, 1222).

Projekt nie zawiera przepisów regulacyjnych i nie określa wymogów dotyczących świadczenia usług transgranicznych w rozumieniu ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 334).

Projektowana ustawa nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Projektowana ustawa nie zawiera przepisów technicznych i nie podlega notyfikacji zgodnie z przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597).

DEKLAROWANE SKUTKI REGULACJI (DSR)
projektu ustawy

Informacja o projekcie

a) Tytuł projektu:

Projekt ustawy o zmianie ustawy o wielkoobszarowych terenach zdegradowanych oraz ustawy - Prawo ochrony środowiska.

b) Przedstawiciel wnioskodawcy:

Grzegorz Płaczek

I. Część wstępna

[1] Zwięzły opis zidentyfikowanego problemu i proponowanych rozwiązań.

Podstawowym celem projektu ustawy jest ustanowienie regulacji, w myśl których zadania w zakresie prowadzenia działań związanych z poprawą stanu środowiska na wielkoobszarowym terenie zdegradowanym, z wyjątkiem działań prowadzonych na terenach zamkniętych, będą stanowić zadania zlecone gminie z zakresu administracji rządowej oraz że koszty tych działań będą finansowane w formie dotacji celowej z budżetu państwa lub z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw środowiska.

Pozostałe proponowane zmiany są konsekwencją wprowadzenia tych przepisów, poza zmianami proponowanymi w art. 1 pkt 1 oraz pkt 2, których celem jest rozszerzenie definicji miejsca gromadzenia historycznych odpadów przemysłowych, składowiska historycznych odpadów przemysłowych oraz wielkoobszarowego terenu zdegradowanego znajdujących się w ustawie z dnia 16 czerwca 2023 roku o wielkoobszarowych terenach zdegradowanych (Dz. U. 2023 poz. 1719), dalej jako: „ustawa o WTZ”.

Zgodnie z obecnym brzmieniem załącznika do ustawy o WTZ rozpoznanymi wielkoobszarowymi terenami zdegradowanymi, na których jest konieczne podjęcie działań związanych z poprawą stanu środowiska są:

- 1) Tereny Zakładów Chemicznych „Zachem” w Bydgoszczy;
- 2) Tereny Zakładów Chemicznych „Organika-Azot” w Jaworznie;
- 3) Tereny Zakładów Chemicznych „Tarnowskie Góry” w Tarnowskich Górach;
- 4) Tereny Zakładów Przemysłu Barwników „Boruta” w Zgierzu;
- 5) Tereny Zakładów Włókien Chemicznych „Wistom” w Tomaszowie Mazowieckim.

Adekwatnym i jedynym środkiem do osiągnięcia tego celu są zmiany w:

- 1) ustawie o WTZ;
- 2) ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 54, 834, 1089, 1222, 1847, 1853, 1881, 1914, 1940, 1946), dalej jako: „Prawo ochrony środowiska”.

Ustawa o WTZ, która weszła w życie 12 września 2023 r. ma na celu usunięcie i ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko i zdrowie ludzi wielkoobszarowych terenów zdegradowanych. Same wielkoobszarowe tereny zdegradowane zostały zdefiniowane w art. 2 pkt 7 tej ustawy jako tereny “o powierzchni przynajmniej 10

ha, na którym znajduje się składowisko historycznych odpadów przemysłowych lub miejsce gromadzenia historycznych odpadów przemysłowych wraz z sąsiadującymi obszarami, na których występuje istotne zagrożenie dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska spowodowane emisją w rozumieniu art. 3 pkt 4 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska z tego składowiska lub miejsca”, natomiast składowisko historycznych odpadów przemysłowych zdefiniowano w art. 2 pkt 5 jako “składowisko odpadów w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 25 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, w którym znajdują się odpady przemysłowe zgromadzone przed dniem 1 października 2001 r. i wytworzone przez zakład w rozumieniu art. 3 pkt 48 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, za pomocą którego w przeszłości działalność gospodarczą prowadzili Skarb Państwa, państwowa osoba prawna lub jednostki gospodarki społecznej, nawet jeżeli po dniu 1 października 2001 r. na tym składowisku nadal były umieszczane odpady przemysłowe lub inne odpady”, a miejsce gromadzenia historycznych odpadów przemysłowych w art. 2 pkt 2 jako “miejsce niebędące składowiskiem odpadów w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 25 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2023 r. poz. 1587, 1597 i 1688), w którym znajdują się odpady przemysłowe zgromadzone przed dniem 1 października 2001 r. i wytworzone przez zakład w rozumieniu art. 3 pkt 48 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, za pomocą którego w przeszłości działalność gospodarczą prowadzili Skarb Państwa, państwowa osoba prawna lub jednostki gospodarki społecznej, nawet jeżeli po dniu 1 października 2001 r. w tym miejscu nadal były umieszczane odpady przemysłowe lub inne odpady”. W skrócie bez używania długich i skomplikowanych definicji ustawowych używa się wobec tych obszarów terminu: “bomby ekologiczne”, gdyż skutki obecności odpadów niebezpiecznych w środowisku to emisje do wód powierzchniowych i podziemnych, do powietrza, a także zanieczyszczenie powierzchni ziemi, co w konsekwencji stwarza zagrożenie dla zdrowia lub życia ludzkiego.

Chociaż w uzasadnieniu projektu ustawy o WTZ¹³ wymienia się jedynie przykładowo 5 terenów spełniających definicję wielkoobszarowych terenów zdegradowanych, wskazując na konieczność “identyfikacji innych obszarów o podobnym charakterze”, to obowiązujące brzmienie ustawy sprawia, że wielkoobszarowymi terenami zdegradowanymi, na których jest konieczne podjęcie działań związanych z poprawą stanu środowiska są obecnie jedynie wskazane wyżej tereny w Bydgoszczy, Jaworznie, Tarnowskich Górach, Zgierzu oraz Tomaszowie Mazowieckim.

Tym samym ustawa o WTZ nałożyła na gminy: Bydgoszcz, Jaworzno, Tarnowskie Góry, Zgierz i Tomaszów Mazowiecki obowiązek podjęcia działań związanych z poprawą stanu środowiska, będącego następstwem zanieczyszczenia w wyniku wieloletniej działalności państwowych zakładów branży chemicznej oraz odpadów wytworzonych przez lata funkcjonowania przedsiębiorstwa państwowego, pomimo iż odpowiedzialność spoczywa właśnie na Skarbie Państwa. Jednocześnie jak wielokrotnie wskazywały władze tych gmin, nie zapewniono im pełnego finansowania zadań związanych z poprawą stanu środowiska wynikających z ustawy o WTZ, pomimo że na etapie prac legislacyjnych wielokrotnie podkreślały, że ustawa wymaga zmian, które zapewnią środki finansowe na jej realizację.

[2] Czy były rozważane rozwiązania alternatywne?

¹³ <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/E2BBF05953F7569FC12589B90039D790/%24File/3280.pdf>

- Nie

Nie rozważano rozwiązań alternatywnych. Nie ma możliwości podjęcia alternatywnych, w stosunku do projektowanej ustawy, środków umożliwiających osiągnięcie zamierzonego celu.

II. Wymogi określone w art. 34 ust. 2 pkt 3–5 regulaminu Sejmu

[3] Jakie są przewidywane skutki prawne projektowanych rozwiązań?

W celu osiągnięcia wskazanych powyżej celów należy dokonać:

- 1) zmian w ustawie o WTZ:
 - a. zmiana w art. 2 w pkt 2 i pkt 5 (art. 1 pkt 1 projektu),
 - b. zmiana w art. 2 w pkt 7 (art. 1 pkt 2 projektu),
 - c. zmiana w art. 5 w ust. 2 (art. 1 pkt 3 projektu),
 - d. zmiana w art. 6 w ust. 1 (art. 1 pkt 4 projektu),
 - e. zmiany w art. 7 w ust. 1 (art. 1 pkt 5 lit. a projektu),
 - f. uchylenie w art. 7 ust. 2 (art. 1 pkt 5 lit. b projektu),
 - g. zmiana w art. 7 w ust. 3 (art. 1 pkt 5 lit. c projektu),
 - h. uchylenie w art. 7 ust. 4 (art. 1 pkt 5 lit. d projektu),
 - i. zmiana w art. 7 ust. 6 pkt 2 (art. 1 pkt 5 lit. e projektu),
 - j. zmiana w art. 8 w ust. 3 w pkt 2 (art. 1 pkt 6 projektu),
 - k. zmiana w art. 16 w ust. 2–4 (art. 1 pkt 7 lit. a projektu),
 - l. uchylenie w art. 16 ust. 5 (art. 1 pkt 7 lit. b projektu),
 - m. zmiana w art. 16 w ust. 6 i ust. 7 (art. 1 pkt 7 lit. c projektu),
 - n. dodanie w art. 18 po ust. 2 ust. 2a i ust. 2b (art. 1 pkt 8 lit. a projektu),
 - o. uchylenie w art. 18 ust. 3–7 (art. 1 pkt 8 lit. b projektu),
 - p. zmiana w art. 19 w ust. 1 (art. 1 pkt 9 projektu),
 - q. uchylenie art. 20 (art. 1 pkt 10 projektu),
 - r. uchylenie art. 25 (art. 1 pkt 11 projektu),
 - s. zmiana w art. 26 (art. 1 pkt 12 projektu);
- 2) zmiany w art. 401 w ust. 7 w pkt 19 oraz uchylenia w art. 401 w ust. 7 pkt 20 Prawa o ochronie środowiska (art. 2 projektu).

Zmiana przepisów wpłynie pozytywnie na faktyczną możliwość realizacji zadań nałożonych na jednostki samorządu terytorialnego przez ustawę WTZ.

Projektowane regulacje zapewnią bezpieczeństwo prawne i zmienią niedopuszczalną sytuację, w której nakładane są obowiązki niemożliwe do spełnienia, na co wskazują objęte ustawą o WTZ jednostki samorządu terytorialnego, przez co przyczynią się do zwiększenia zaufania obywatela do państwa i prawa przez nie stanowiącego.

Projekt zakłada, że ustawa wejdzie w życie 1 stycznia 2026 r., co jest zgodne z zasadą odpowiedniego vacatio legis.

Projektowane rozwiązania są spójne z dotychczasowymi regulacjami pod kątem systemowym i terminologicznym. Projektowane rozwiązania są zgodne z Konstytucją RP, w tym z konstytucyjnym standardem ochrony wolności i praw.

Projektowana ustawa nie jest sprzeczna z prawem Unii Europejskiej.

[4] Jakie są przewidywane skutki społeczne projektowanych rozwiązań?

Projektowana ustawa przyniesie pozytywne skutki społeczne umożliwiając realizację ustawy o WTZ, a więc podjęcie działań związanych z poprawą stanu środowiska, będącego następstwem zanieczyszczenia w wyniku wieloletniej działalności państwowych zakładów branży chemicznej oraz odpadów przez nie wytworzonych.

Celem planowanej regulacji jest umożliwienie wskazanym powyżej na podstawie załącznika do ustawy o WTZ jednostkom samorządu terytorialnego realizacji celów ustawy o WTZ, do których należą:

- 1) rozpoznanie, przygotowanie i ocena skali problemów związanych z ograniczaniem wpływu na środowisko i zdrowie ludzi wielkoobszarowych terenów zdegradowanych;
- 2) usunięcie lub ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko i zdrowie ludzi wielkoobszarowych terenów zdegradowanych, w tym eliminacja lub zabezpieczenie odpadów stwarzających zagrożenie dla środowiska i zdrowia ludzi oraz oczyszczenie zanieczyszczonych terenów w celu późniejszego zagospodarowania;
- 3) przywrócenie wielkoobszarowych terenów zdegradowanych do ponownego wykorzystania lub przygotowania do pełnienia nowych funkcji;
- 4) ochrona zdrowia oraz życia ludzi i stanu środowiska na terenach zdegradowanych, co ma znaczący wpływ na odporność społeczną.

[5] Jakie są przewidywane skutki gospodarcze projektowanych rozwiązań?

Projektowana ustawa przyniesie pozytywne skutki gospodarcze umożliwiając realizację ustawy o WTZ, a więc podjęcie działań związanych z poprawą stanu środowiska, będącego następstwem zanieczyszczenia w wyniku wieloletniej działalności państwowych zakładów branży chemicznej oraz odpadów przez nie wytworzonych.

Realizacja projektu wpływa również na czynniki kreujące wzrost gospodarczy. Projekt umożliwiając faktyczne wykonanie ustawy o WTZ przyczyni się do wzmocnienia potencjału wzrostu gospodarczego m.in. przez stworzenie lub utrzymanie specjalistycznych miejsc pracy dedykowanych zagospodarowaniu odpadów, rekultywacji i remediacji wielkoobszarowych terenów zdegradowanych.

Dodatkowo przywrócenie wielkoobszarowych terenów zdegradowanych do ponownego wykorzystania lub przygotowania do pełnienia nowych funkcji może doprowadzić do rozwoju gospodarczego na tych zdewastowanych do tej pory terenach poprzez nowe potencjalne inwestycje budowlane lub powstanie nowych miejsc pracy.

[6] Jakie są przewidywane skutki finansowe projektowanych rozwiązań, w szczególności wpływ na sektor finansów publicznych, w tym na budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego?

Projekt ustawy będzie rodził koszty dla budżetu państwa, które z uwagi na długotrwałość procesów rewitalizacji będzie mocno rozciągnięte w czasie.

Szacowane koszty dla budżetu państwa

A. W początkowej fazie w zakresie kompleksowej ocena stanu środowiska oraz projektu planu łącznie: ok. 22 071 000 zł.

B. W późniejszych okresach w zakresie realizacji planu poprawy stanu środowiska łącznie: ok. 526 000 000 zł.

Długofalowo projekt ustawy przyniesie pozytywne skutki finansowe dla budżetu państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego z uwagi na realizację celów ustawy o WTZ, a więc polepszenie się stanu zdrowia Polaków, a także zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska w Polsce. Pozytywne zmiany w tym zakresie spowodują bowiem długoterminowo mniejsze wydatki przeznaczane na ochronę zdrowia oraz ochronę środowiska, w tym potencjalnie gigantyczne koszty związane z usuwaniem zanieczyszczeń, które powstałyby, gdyby na terenach WTZ doszło do katastrofy ekologicznej.

Dodatkowo przywrócenie wielkoobszarowych terenów zdegradowanych do ponownego wykorzystania lub przygotowania do pełnienia nowych funkcji może wpłynąć pozytywnie na dochody podatkowe, gdyż doprowadzi do rozwoju gospodarczego na tych zdewastowanych do tej pory terenach poprzez nowe potencjalne inwestycje budowlane lub powstanie nowych miejsc pracy.

[7] Wykaz źródeł finansowania, jeśli projekt ustawy pociąga za sobą obciążenie budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Koszty dla budżetu państwa mogą zostać pokryte przez uszczelnienie systemu podatkowego, zwłaszcza poprzez uproszczenie podatków, co wpłynie pozytywnie na przychody podatkowe, a także przez dokonanie oszczędności budżetowych polegających na zaprzestaniu dodatkowego dotowania mediów publicznych (19 spółek TVP i Polskiego Radia łącznie, zaplanowało swoje koszty funkcjonowania w latach 2025-2029 na poziomie ok 3,5 mld zł rocznie), a także zmniejszeniu wypłacania świadczeń socjalnych dla obywateli Ukrainy, którzy w Polsce nie mieszkają lub nie płacą podatków.

[8] Czy projekt ustawy podlega procedurze notyfikacyjnej?

- **Nie**

III. Wymogi określone w art. 34 ust. 2a i 2b regulaminu Sejmu

[9] Czy projekt ustawy zawiera przepisy określające zasady podejmowania, wykonywania lub zakończenia działalności gospodarczej (art. 34 ust. 2a regulaminu Sejmu)?

- **Nie**

[10] Czy wdrożenie projektowanych przepisów spowoduje obciążenia administracyjne mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców (art. 34 ust. 2a regulaminu Sejmu)?

- **Nie**

[11] Czy projekt ustawy zawiera przepisy regulacyjne lub określa wymogi dotyczące świadczenia usług transgranicznych w rozumieniu ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (art. 34 ust. 2b regulaminu Sejmu)?

- **Nie**

Popieram projekt ustawy o zmianie ustawy o wielkoobszarowych terenach zdegradowanych oraz ustawy - Prawo ochrony środowiska.

Lp.	Imię i nazwisko	Podpis	Nr legitymacji poselskiej
1.	Konrad Berkowicz		16
2.	Karina Anna Bosak		32
3.	Krzysztof Bosak		33
4.	Bronisław Foltyn		80
5.	Sławomir Mentzen		241
6.	Krzysztof Mulawa		254
7.	Bartłomiej Pejo		285
8.	Grzegorz Adam Płaczek		296
9.	Michał Połuboczek		490
10.	Krzysztof Szymański		485
11.	Krzysztof Tuduj		397
12.	Witold Tumanowicz		399
13.	Michał Wawer		412
14.	Ryszard Wilk		422
15.	Przemysław Wipler		424
16.	Andrzej Tomasz Zapałowski		443